

ANEXA B. STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ A AGRICULTURII ȘI SECURITATE ALIMENTARĂ

Obiectivele strategice

Republica Moldova și-a asumat angajamentul de a stabili o economie bazată pe relațiile economice de piață și de integrare în economia mondială. Reforma agriculturii și a sectorului agro-alimentar se consideră a fi o parte crucială a perioadei de tranziție a țării de la modelul de țară agrară, sector care asigură locuri de muncă și venituri pentru majoritatea populației, spre constituirea unei țări europene moderne. În conformitate cu acest scop, obiectivele strategice principale ale politicii agrare sunt:

- promovarea producerii eficiente, prelucrarea și comercializarea produselor agricole și celor alimentare într-un mod care ar îmbunătăți calitativ veniturile și bunăstarea agricultorilor,
- asigurarea competitivității produselor agricole și celor alimentare din Moldova pe piețele mondiale,
- contribuirea la creșterea economică a economiei Moldovei prin sporirea veniturilor în valute străine și prin creșterea productivității și mobilității forțelor de muncă orientate spre activități mai eficiente,
- protejarea resurselor naturale ale Moldovei și asigurarea securității alimentației și disponibilității bunurilor alimentare la un preț minimal.

Pentru atingerea acestor obiective este importantă înlăturarea unui șir de obstacole care împiedică posibilitatea sectorului dat de a-și realiza substanțial potențialul, și continuarea eforturilor de restructurare majoră. Strategia trecerii la mecanismele de piață are ca scop producerea produselor agricole și alimentare la prețuri mondiale, luând în considerație și paritatea prețurilor la import/export și încurajarea modelelor de producție care ar reflecta avantajele comparative ale Moldovei. Politica Guvernului ar trebui să fie neutră în sens economic, să nu protejeze, dar nici să nu impoziteze excesiv agricultura și sectorul alimentar. Strategia orientată spre piața de export de asemenea cere susținerea sectorului public pentru extinderea eficienței pieței de export și restructurarea serviciilor de susținere a agriculturii, asigurând tot odată o selecție judicioasă a priorităților, condiției necesare în politica socială pentru luarea măsurilor mai eficiente de eradicare a sărăciei.

Obstacolele actuale în calea dezvoltării

Dezvoltarea agriculturii și a sectorului alimentar este constrânsă atât de factorii interni cât și cei externi:

Obstacolele interne

Obstacolele din interior sunt legate direct de sectorul agrar, dificultățile procesului de reformare al acestuia, de cadrul instituțional existent și de politica agrară a statului și anume:

- Intransparența drepturilor de proprietate asupra pământului din cauza reținerilor eliberării titlurilor de proprietate asupra cotelor de teren echivalent, de înregistrarea lor și de limitele impuse pieței funciare și de arendă a pământului, precum și de lipsa mecanismelor alternative și a oportunităților pentru proprietarii potențiali de pământ de a lua decizii libere vis-a-vis de ceea ce poate face cu dreptul sau titlul său de proprietate asupra pământului.
- Stimulentele insuficiente pentru fostele și actualele gospodării colective mari de a se adapta la cerințele pieței; incertitudinea actualelor structuri agricole (*adică*, în ce măsură vor fi supuse restructurării și care va fi varietatea și dimensiunile întreprinderilor agricole și a sistemelor

manageriale, dezvoltarea cărora va fi posibilă și benefică), ceea ce generează anumite rețineri concomitente în ajustarea economiei bazate pe relațiile noi de piață.

- Variabilitatea înaltă a volumului producției agricole din cauza sensibilității înalte a agriculturii la condițiile climaterice averse (perioadele secetoase, ploile torențiale, inundațiile, grindina, înghețurile timpurii).
- Lipsa unor sisteme de irigație rentabile și a altor măsuri de diminuare a impactului secetei reduce competitivitatea, în deosebi a celei din sectorul creșterii fructelor și legumelor. Mai sunt și alte probleme considerabile ce țin de mediul înconjurător și poluarea apei.
- Tranziția de la prețurile anterioare înalte la cele reduse de piață (Vezi tabelul A1, A2 și figura A1 din Anexe) și susținerea directă bugetară a agriculturii a cauzat probleme serioase acestuia și sectorului alimentar. Aceasta se datorează faptului, că sistemul elaborat cu participarea statului, pe baza cererii garantate, nu ținea cont de calitatea produselor și preferințele consumatorilor. Mai mult decât atât, inflexibilitatea politicii formării prețurilor a limitat posibilitatea de ajustare la șocurile pieței, cum ar fi pierderea piețelor tradiționale anterioare din fosta URSS.
- Demonopolizarea incompletă, comercializarea și ineficiența rețelei de desfacere și de menținere a competitivității internaționale.
- Regulamentele cu privire la standardele sănătății veterinare și a plantelor, precum și cele de control a calității alimentației sunt învechite în comparație cu cerințele piețelor internaționale.
- Lipsa stimulentei de a încheia contracte comerciale bilaterale și multilaterale libere, care ar încuraja aranjamente comerciale reciproce și ar face posibil accesul produselor agricole și alimentare pe anumite piețe străine în baza condițiilor preferențiale.
- Lipsa unor proceduri coerente de falimentare, menite să prevină creșterea și extinderea datoriilor dintre întreprinderi și a problemelor lichidității în agricultură și în sectorul alimentar.
- Susținerea de către stat (de ex., a sectoarelor de producere a lactatelor și de cultivare a cerealelor), prin scutirea de datorii și subsidii creditare limitate, doar pentru complexe agro-industriale, gospodăriile colective și întreprinderile mari.
- Lipsa unor linii de creditare speciale pentru agricultură și costul înalt al creditelor pentru producția agricolă, a investițiilor în crearea întreprinderilor agricole private, în marketing, în depozitare și prelucrare. Faptul acesta a redus gradul de folosire a factorilor de producție agricoli, a condus aproape la stoparea reînnoirii de capital și a majorat dificultățile în sfera de prelucrare, marketing și exportul produselor agricole și alimentare.
- Lipsa asigurărilor în sectorul agrar și a schemelor de management al riscului culturilor agricole, roadei și șepelului.
- Funcțiile de reglementare ale statului, în deosebi ale Ministerului Agriculturii și Alimentației (MAA), nu sunt elaborate bine și sunt inadecvate pentru economia de piață.
- Predominarea sectorului public și semi-public în domeniul cercetărilor, extinderii, marketingului și serviciilor informaționale cu privire la sfera producerii, sector care încă nu este adaptat la necesitățile agriculturii economiei de piață, competitive, și finanțarea căruia nu este adecvată economiei de piață.
- Lipsa unor sisteme credibile informaționale și de statistică de piață, în baza cărora s-ar efectua analiza în domeniul agrar și s-ar adopta deciziile ce se impun.
- Procesul încet al privatizării întreprinderilor de stat de prelucrare a producției agrare, în care se mai păstrează proprietatea comună și controlul din partea conducerii asupra managementului depășit al acestor unități economice și formarea unor utilaje de ambalare învechite.
- Lipsa ideilor noi, a practicilor și experienței de management.
- Demonopolizarea și privatizarea incompletă a utilajelor și altor servicii prestate fermierilor de către fostele gospodării colective și de stat.
- Lipsa unor măsuri adecvate și sigure pentru grupurile vulnerabile ale populației, cauzate de creșterea prețurilor la produsele alimentare și la nivelul realizărilor cu amănuntul și declinul veniturilor reale.

Obstacolele externe

Obstacolele externe sunt legate de mediul instituțional, politic și macroeconomic existent:

- Situația economică complexă din Moldova, caracterizată de colapsul sectorului industrial și de creșterea economică joasă, care duce la agravarea deficitului fiscal și la creșterea datoriei externe, precum și la tăgădnarea trecerii de la modelele vechi de planificare centralizată a conducerii întreprinderilor, la cele moderne de piață. Întârzierile în restructurarea eficientă a economiei au împiedicat creșterea. În consecință, consumul de produse agricole și alimentare a scăzut din cauza declinului veniturilor reale, reducerii subsidiilor pentru consumatori și creșterii prețurilor la nivelul vânzărilor cu amănuntul.
- Creșterea disproporției între volumul producției fabricate pe baza sistemului de planificare centralizată și a cererii economice reale. Înăutățirea condițiilor comerciale între piețele fostei URSS din cauza reducerii prețurilor la produsele agricole și cele alimentare și creșterii prețurilor la petrol și resursele energetice ca rezultat al trecerii fostelor țări ale URSS la prețurile comerciale internaționale.
- Dezintegrarea piețelor fostei URSS a dus la pierderea principalelor piețe de export a produselor agricole și alimentare. Cele câteva bariere comerciale și taxe de tranzit, și diversele metode de plată au făcut comerțul tradițional mai dificil și mai riscant. Cererea față de export de asemenea s-a ciocnit cu o competiție sporită pe piețele tradiționale de export, parțial din cauza calității ne-competitive, cauzate în mare măsură de nivelul jos al prelucrării ambalării uzate moral.
- Susținerea politică insuficientă în implementarea reformelor și a procesului de restructurare. Climatul nefavorabil pentru dezvoltarea sectorului privat, limițările de intrare în sfera de afaceri și lipsa transparenței piețelor legate de practicarea arendeii.
- Nedorința investitorilor externi de a veni cu capital nou direct, lipsa experienței și piețelor.
- Lipsa oportunităților de angajare la muncă în afara gospodăriilor colective și șomajul latent răspândit pe larg.

Resursele naționale și potențialul social-politic de dezvoltare viitoare

În pofida tuturor acestor bariere, resursele naționale și potențialul social-economic al agriculturii Moldovei și ale sectorului alimentar sunt destul de solide. Majoritatea resurselor identificate în țară se mai află încă în agricultură. Potențialul dezvoltării de mai departe poate fi ilustrat de următorii factori:

- Bogățiile naturale foarte mari, în deosebi solul foarte fertil, care este unul dintre cele mai bune în lume. O cotă foarte înaltă a terenurilor arabile din toată suprafața solurilor din Moldova și calitatea foarte înaltă a solurilor agrare, vor permite Moldovei să ridice avantajele sale comparabile în domeniul agriculturii, marketingului și exportului de produse agricole și alimentare.
- Potențialul constituirii întreprinderilor agricole mai viabile și mai eficiente din considerente economice, modernizarea structurilor întreprinderilor și a managementului în vederea rididării economice generale, precum și mobilizării forțelor de muncă la activități economice mai productive.
- Potențialul existent de folosire mai productivă a terenurilor agricole, de a spori roadele și de a reduce variabilitatea acestora în baza unor stimulente îmbunătățite pentru aplicarea tehnologiilor avansate de producție și a tehnologiilor privind administrarea roadelor.
- Potențialul de a diversifica producția, produsele și piețele, și de a îmbunătăți calitatea produselor.
- Potențialul de a spori productivitatea și eficiența în agricultură, prelucrarea, marketing-ul și exportarea produselor agricole și alimentare este una din cele mai sigure căi spre succesul reformelor. Capacitatea de a utiliza mai bine avantajele comparative ale Moldovei la producerea produselor de mare valoare care absorb un mare volum de muncă.

- Disponibilitatea brațelor de muncă în agricultură, potențialul de a spori productivitatea muncii și veniturile întreprinderilor agricole în baza unor productivități și eficiențe înalte ale acestora, precum și posibilitatea angajării forțelor de muncă în afara întreprinderilor agricole.
- Potențialul de a diversifica economia rurală prin diversificarea formelor de angajare în sectorul agrar și a surselor de venituri în sectorul dat, din angajarea forțelor de muncă în afara întreprinderilor agricole.

Opțiunile strategiei

La alegerea bazei pentru elaborarea strategiei Moldovei în domeniul dezvoltării agriculturii și a securității alimentației, au fost luate în considerație două modalități generale de abordare:

- de a continua promovarea politicii ad-hoc existente, inclusiv și rolul neclar al statului în economie și în procesul inconsistent al reformelor în domeniile privatizării și liberalizării economiei, în situația lipsei unei strategii de dezvoltare pe viitor; sau
- de a introduce o strategie orientată spre piețele de export, prin promovarea eficienței și competitivității internaționale, în conformitate cu dezvoltarea durabilă pe termen lung și integrarea Moldovei în economia mondială, în baza principiilor mondiale ale economiei de piață.

Până acum, în Moldova încă nu a fost atins un consens politic asupra barierelor majore care mai împiedică dezvoltarea economică sectorală și cea generală. S-a ajuns doar la înțelegerea parțială a faptului, că e necesară modificarea politicii curente. Procesul de reformă, care are ca obiectiv transformarea și restructurarea agriculturii și a sectorului alimentar, a fost implementat relativ încet comparativ cu implementarea lui în statele Europei Centrale și cele Baltice, din cauza lipsei unui consens politic clar și a directivelor guvernamentale cu privire la direcția reformelor. Un status-quo nu pare a fi o decizie bună privitor la dezvoltarea pe termen lung, deoarece faptul acesta va crea un anturaj neclar și o incertitudine în rândul agenților economici. Țara va pierde avantajele deja câpătate în comerțul internațional și se va confrunta cu o concurență și mai severă din partea economiilor în tranziție care sunt mai avansate.

Este necesară o strategie pe termen lung pentru a facilita crearea unui mediu consistent și politici care ar intensifica eficiența și creșterea competitivității producției, prelucrării și comercializării produselor agricole și a produselor alimentare, astfel contribuind la creșterea economiei a țării, dar totodată, luând în considerație protecția bazei resurselor naturale. În baza acestor considerente, soluția preferabilă pentru Moldova ar fi o strategie complexă, care implică obiectivul dezvoltării pe termen lung, integrarea Republicii Moldova în economia regională și cea mondială, adoptarea standardelor internaționale pentru calitatea produselor și negocierea statutului de membru al Acordului General cu privire la Tarife și Comerț (GATT) și al Organizației Mondiale a Comerțului (OMC).

Elementele de bază ale unei atare strategii ar trebui să includă:

- urgentarea și încheierea procesului reformei funciare, privatizării și restructurării întreprinderilor agricole; stabilirea drepturilor persoanelor particulare de a ieși din aceste întreprinderi, și permiterea unei flexibilități mai vaste în alegerea opțiunilor de restructurare a întreprinderilor agricole; clarificarea drepturilor de proprietate și a condițiilor de arendă; urgentarea înregistrării titlurilor de proprietate asupra cotelor de teren echivalent și a operațiilor de vânzare / cumpărare, ca prim pas al lansării pieței funciare și dezvoltarea arende funciare orientate spre crearea unor structuri ale întreprinderilor agricole mai viabile și mai eficiente; restructurarea și raționalizarea sistemelor de drenaj și irigație;
- îmbunătățirea competitivității prețurilor, calității producției, a ambalajului și comercializării produselor agricole și alimentare pentru atingerea unui avantaj comparativ în comerțul internațional, menținerea unor tarife joase de import și o politică adecvată de schimb valutar; analiza, revizuirea și

introducerea standardelor stării sănătății și de control în creșterea plantelor și veterinăriei, în conformitate cu cerințele piețelor internaționale;

- îmbunătățirea disciplinei financiare și extinderea finanțării, în baza relațiilor de piață, a activităților rurale, inclusiv pentru capital circulant și fonduri de investiții, atât pentru fermieri (cum ar fi: necesitățile sezoniere de factori de producție și investiții în întreprinderile agricole), cât și în agro-business (de ex., pentru furnizorii de factori de producție, comercializarea producției, stocarea și prelucrarea lor);
- reorganizarea Ministerului Agriculturii și Alimentației și atribuirea de către acesta a rolului de analiză a forțelor de muncă și elaborarea politicii, de creare a capacităților de producție necesare și elaborarea unui cadru legal adecvat, care ar încuraja îmbunătățirea instituțiilor pieței, a administrării întreprinderilor, a unităților economice agricole și ridicarea performanțelor acestora;
- înlăturarea obstacolelor în administrarea întreprinderilor private și a activităților de antreprenariat și încurajarea concurenței interne și externe în activități de jos în sus și invers, dominate de structurile monopoliste de stat și private;
- abandonarea sistemului curent de susținere directă a gospodăriilor colective mari din bugetul statului și realocarea fondurilor pentru măsurile care ar avansa eficiența economică, ar încuraja educarea și însușirea deprinderilor de marketing și ar ameliora calitatea vieții în localitățile rurale; introducerea soiurilor de semințe și plante ajustate la condițiile agro-climaterice și îmbunătățirea procedeeleor de producție, culesului roadelor, păstrării, prelucrării și comercializării, adaptate la necesitatea agenților economici privați;
- raționalizarea, definirea priorităților și reorganizarea sistemului de cercetări agricole din sectorul public, în deosebi dezvoltarea finanțării sectorului privat, aprofundarea și lărgirea participării sectorului privat în cercetările agricole, în furnizarea informației de pe piață și alte servicii;
- implementarea strategiei propuse într-un mod, care ar încuraja integrarea Moldovei în economia regională și mondială, și care coincide cu cerințele privind obținerea statutului de membru al GATT și OMC.

Prioritățile strategiei

În conformitate cu obstacolele identificate și opțiunile potențiale și strategice existente, strategia Moldovei pentru dezvoltarea agriculturii și pentru securitatea alimentației ar trebui să se axeze asupra următoarelor aspecte:

- proprietatea asupra pământului și structura agriculturii;
- politica comerțului, prețurilor și a concurenței;
- finanțarea rurală;
- crearea capacităților instituționale și umane;
- prelucrarea produselor agricole și folosirea investițiilor străine directe;
- serviciile de susținere și diversificare a economiei rurale;
- aspectele socio-economice ale agriculturii.

Proprietatea asupra pământului și structura agriculturii

În structura agriculturii Moldovei predomină fostele gospodării colective și sovhozuri (Vezi Tabelul A3 din Anexă). Dat fiind faptul, că în multe cazuri acestea au fost transformate în alte unități economice doar formal, ele constrâng eficiența gospodăriilor colective, administrarea eficientă a acestora precum și comercializarea produselor agricole. Fermierii particulari care apar nu sunt capabili de a folosi eficient practicile moderne de management din cauza barierelor legislative, tehnice și economice, care împiedică performanța acestora, în timp ce fostele gospodării colective și sovhozuri continuă să folosească resursele lor într-un mod ne-rentabil, exercitând o influență monopolistă asupra comercializării factorilor de producție și a producției finite. Este necesară

susținerea restructurării gospodăriilor colective în întreprinderi agricole private mai viabile, care ar putea să asigure reducerea cheltuielilor și să reacționeze flexibil la schimbările oportunităților de piață (Vezi tabelul A4 din Anexă).

Obiectivele politicii

Transformarea structurii actuale a agriculturii Moldovei dominată de gospodării colective mari și falimentare într-o structură mai viabilă în baza elaborării de structuri variate a modelelor întreprinderilor agricole, în dependență de dimensiunile acestora (operaționale) și organizării managementului. Structura proprietății funciare va fi mai fragmentată decât structura operațională a întreprinderilor agricole, fapt care va permite activitatea lor în conformitate cu principiile concurenței. Gospodăriile mari tind spre a fi mai consumatoare de capital. Fostele gospodării colective și sovhozuri vor trebui privatizate și restructurate în direcția creării gospodăriilor private familiare, a asociațiilor de întreprinderi private, și a unităților economice, supuse unei discipline financiare stricte. Privatizarea și restructurarea ar trebui să fie întreprinse prin:

- Accelerarea reformei funciare, privatizarea și transformarea fostelor gospodării colective și sovhozuri participante în operațiunile agricole, la producerea factorilor de producție și care prestează servicii.
- Susținerea și dezvoltarea antreprenoriatului privat și apariția unei varietăți de sisteme manageriale și de întreprinderi agricole de diferite dimensiuni.
- Stabilirea mecanismelor alternative și a oportunităților de transformare a gospodăriilor colective și restructurarea lor prin distribuirea pământului, compensarea pământului, prin intermediul pieței funciare și deținerea pământului în proprietate.
- Stabilirea transparenței drepturilor la proprietate asupra pământului și a altor valori materiale din fostele gospodării colective prin reducerea tăgădnării eliberării titlurilor de proprietate și de înregistrare a pământului și întreprinderilor agricole.
- Creșterea recoltelor și reducerea variabilității acestora prin importuri, tehnologii adecvate și îmbunătățirea tehnologiilor și eficienței folosirii procedeelor de irigare, luând în considerare costul tehnologiilor importate și introducerea taxelor pe consumul apei în procesul de operațiuni și păstrare, pentru fermierii care o consumă.

Acțiunile politicii pe termen scurt

- Stabilirea mecanismelor alternative și a oportunităților de luare liberă a deciziilor cu privire la dreptul de proprietate asupra pământului, cum ar fi: menținerea lotului de pământ în cadrul întreprinderii agricole existente, retragerea pământului și inițierea activității de fermier independent, crearea asociațiilor cu alți fermieri, și oferirea oportunităților de a schimba dreptul de proprietate asupra lotului de pământ contra altor priorități (de ex., pentru cumpărarea unui apartament, cumpărarea pământului în altă parte) și nu neapărat de a investi în terenurile de pământ situate în regiuni anumite (cum s-a procedat în cazul cu sistemele de vaucere din Ungaria și cel al reformelor funciare din Estonia).
- Înlăturarea limitărilor în implementarea reformei funciare și restructurării gospodăriilor agricole, care este împiedicată de costurile mari pentru ieșirea din fostele gospodării colective, în scopul creării întreprinderi agricole private (de ex., cota de teren echivalent minimală înaltă, impusă pentru a permite retragerea cotei de teren echivalent din gospodăria colectivă și cerința de a plăti mai întâi o parte a datoriilor fostei gospodării colective).
- Înlăturarea limitărilor asupra tranzacțiilor cu pământul și prețurile minimale foarte înalte pentru pământ impuse pe cale administrativă.
- Facilitarea condițiilor și asigurarea cu resurse financiare necesare a Agerției pentru Restructurarea Agriculturii în vederea urgențării și reformei funciare, privatizarea valorilor

ne-funciare ale gospodăriilor agricole, și finalizării promovării restructurării viabile a agriculturii.

- Asigurarea prin lege a tuturor relațiilor ce privesc drepturile de proprietate asupra pământului și a condițiilor de arendă.
- Stabilirea sistemului cadastral, serviciilor de înregistrare a titlurilor de proprietate asupra pământului și a transferului cotelor de teren echivalent.
- Raționalizarea schemelor de irigare, restructurarea sistemelor de furnizare a apei și îmbunătățirea administrării resurselor de apă.

Acțiunile politicii pe termene mediu și lung

- Analiza rezultatelor reformei funciare inițiate și privatizării agriculturii și introducerea de modificări în politica funciară pentru a atinge obiectivul restructurării în agricultură.
- Finalizarea procesului de eliberare a titlurilor de proprietate asupra pământului și crearea sistemului de înregistrare a cotelor de teren echivalent, prin păstrarea integrității parcelelor, ce va constitui un index al proprietarilor, prin desemnarea unui număr de referință și computerizarea procedurii de înregistrare.
- Pregătirea metodelor și măsurilor cu privire la piața funciară, de consolidare a suprafețelor de pământ în baza unor contracte de arendă pe termen lung, în conformitate cu necesitățile economiei de piață.
- Crearea Asociațiilor de Utilizatori ai Apei, care ar opera și păstra o infrastructură comună a sistemului de irigație, după etapa reformelor funciare și restructurarea gospodăriilor agricole.

Comerțul, prețurile, marketingul și politica concurenței

Concurența produselor agricole și celor alimentare este foarte puternică pe piețele internaționale. Întreprinderile moldovenești nu au deprinderi în domeniul marketingului și capacități de a face concurență pe piețele internaționale. Restabilirea producției agricole, prin creșterea orientată spre export, cere un mediu instituțional mai favorabil și condiții economice competitive pentru întreprinderile private. Dat fiind faptul că piețele locale pot absorbi doar o parte a potențialei producții agricole, reanimarea sectorului agrar și creșterea lui vor depinde de succesul în apărarea piețelor de export cu cerințe de o calitate mai mare decât cele tradiționale ale fostei URSS. Moldova trebuie să fie gata să facă concurență cu producția ei pe piețele deschise interne, cât și pe piețele competitive internaționale. Canalele alternative de comercializare și oportunitățile de afaceri pentru agenții economici privați mai sunt încă blocate deseori de către structurile monopoliste din acest domeniu. Demontarea structurilor monopoliste mari va trebui să fie urmată de politica anti-monopol, demonopolizare și concurență.

Strategia se bazează pe diminuarea amestecului direct al guvernului în comercializarea produselor agricole și alimentare, liberalizarea prețurilor prin înlăturarea totală a diverselor obstacole din calea comerțului și întreprinderilor private. Protecția agriculturii va amâna procesul necesar de restructurare a agriculturii și alimentației orientate spre cerințele piețelor internaționale, din cauza izolării curente a pieței interne de la fluxurile de cereri și de oferte de pe piețele internaționale, iar impozitarea excesivă a agriculturii și a sectorului alimentar va genera stimulente negative asupra sectorului dat în ceea ce privește folosirea celor mai disponibile resurse din țară. Strategia va cere o politică economică neutră și implementarea politicii concurenței prin diminuarea și înlăturarea practicilor monopoliste și monopsoniste din economie.

Obiectivele politicii

Inițierea și susținerea creșterii economice orientate spre export, pentru a reflecta avantajele comparative principale ale Moldovei, prin asigurarea securității alimentației de producție autohtonă, cu cheltuieli minimale și prin generarea beneficiilor în valute străine, care vor contribui la creșterea economică a Moldovei. Sectorul agrar, ca și alte sectoare economice, se va baza pe avantajele comparative proprii în menținerea unei creșteri permanente a productivității și îmbunătățirii eficienței, și, prin urmare va contribui la creșterea competitivității, la obținerea veniturilor mai mari de către fermieri și la creșterea economică a țării.

Diversificarea comerțului trebuie să fie una din obiectivele majore, care ar încuraja restructurarea agriculturii și a sectorului alimentar și ajustarea acestuia la cele mai înalte standarde internaționale. Potrivit acestui obiectiv, prețurile pe piețele mondiale, luând în considerație obținerea unor profituri de bază de la export și import, vor constitui baza formării prețurilor în viitor.

Acțiunile politicii pe termen scurt

Moldova va formula politica agrară printr-o modalitate liberă de abordare, reieșind din avantajele comparative ale agriculturii care va cuprinde un sortiment de produse pentru piața internă și pentru creșterea economică în baza exporturilor, cu participarea indirectă a statului în crearea mediului legislativ și instituțional transparent pentru funcționarea piețelor competitive, și a unui sistem de promovare selectivă a exporturilor:

- îmbunătățirea competitivității sectorului agrar și diversificarea producției, a comerțului și a exporturilor pe piețe noi;
- liberalizarea comerțului extern prin excluderea cotelor comerciale, menținerea tarifelor de import joase și a unei politici adecvate de schimb valutar pentru creșterea continuă a exporturilor de produse alimentare și simplificarea condițiilor pentru reducerea costului obținerii licenței de comerț extern;
- abolirea controlului monopolist asupra comercializării factorilor de producție și producției finite, încurajarea canalelor alternative de marketing pentru fermieri;
- liberalizarea prețurilor la produsele agricole și alimentare și promovarea politicii ce nu ar discrimina prețurile din sectorul agrar și ar reduce cheltuielile pentru întreținerea administrării publice;
- crearea unui cadru legal și de reglementare pentru funcționarea piețelor și pentru intensificarea concurenței între agenții economici;
- abolirea monopolurilor semi-private și de stat în comerțul internațional;
- pregătirea și inițierea procesului de negociere a intrării Republicii Moldova în GATT și OMC.
- negocierea acordurilor asupra comerțului liber cu țările vecine și alte state pentru asigurarea comerțului și exportului produselor agricole și alimentare în baza condițiilor preferențiale;
- susținerea programelor asociațiilor țărănești de marketing în producerea orientată spre export;
- susținerea dezvoltării sectorului public (de ex., a cercetărilor extensive în marketing) și a promovării pe piețele selectate de export (de ex., pentru exportul vinurilor), promovarea educației și pregătirii în management și marketing internațional;
- antrenarea forțelor pieței în selectarea unui sortiment de producție și specializarea produselor cu orientare spre piețele internaționale competitive.

Acțiunile pe termen mediu și lung

Moldova este membră a CSI și a Zonei de Comerț Liber din Bazinul Mării Negre, a semnat acordul de cooperare cu Uniunea Europeană (UE) și negociază condițiile de aderare la GATT și OMC. Piețele vest-europene sunt protejate actualmente și semnarea acordurilor de comerț liber preferențial, vor deschide oportunități noi pentru diversificarea exporturilor și importurilor. Pentru aceasta e nevoie de:

- negocierea acordurilor de comerț liber cu țările-semnatare ale Acordului de Comerț Liber în Europa Centrală (CEFTA) și un acord de acces la CEFTA;
- negocierea acordurilor de comerț liber cu alte țări care îmbunătățesc accesul pe piețele produselor agricole și alimentare;
- negocierea unui Acord de Asociere cu UE;
- consolidarea capacității comerciale și concurenței internaționale;
- intensificarea concurenței, introducerea politicii concurenței și crearea comisiei anti-monopoliste;
- dezvoltarea piețelor viitoare, a piețelor cu ridicata, a sistemelor informaționale de piață, a schimburilor de mărfuri, și a agențiilor de promovare a exporturilor.

Finanțarea rurală

Atât gospodăriile colective mari cât și unitățile de prelucrare a produselor alimentare sunt foarte îndatorate. Persistența moratorului cu privire la datorii, a garanțiilor guvernamentale și a concesiilor pentru gospodăriile colective mari, au tergiversat restructurarea gospodăriilor colective și nu au asigurat careva stimulente pentru performanța mai bună a gospodăriilor colective. Demonetizarea economiei rurale (de ex., plata salariilor în natură), și aplicarea pe larg a comerțului pe barter dintre întreprinderi și gospodăriile colective creează cheltuieli suplimentare pentru monitorizarea acestor activități și duce la apariția dificultăților în comercializarea factorilor de producere și a producției agrare. Sistemul precedent nu mai funcționează, dar altceva mai bun nu a apărut, deoarece există barierele care au împiedicat întreprinderile prospere să-și dezvolte activitățile lor investiționale și operaționale. Politica de subvenționare a pierderilor gospodăriilor colective mari, a întreprinderilor comerciale și a celor de prelucrare, re-distribuie veniturile de la cele mai prospere gospodării celor care sunt în pierdere. Datoriile dintre întreprinderi și problemele lichidității, în situația când procedurile de falimentare lipsesc, au devenit o constrângere a sectorului agrar. Pentru înlăturarea acestei constrângeri, este necesar de a întreprinde acțiuni, care ar consolida disciplina financiară în economie, de a acorda credite sectorului agrar și sistemului bancar. Lipsa resurselor financiare este o constrângere serioasă a sectorului agrar.

Obiectivele politicii

Implementarea disciplinei financiare și a procedurilor de falimentare pentru întreprinderile care sunt în pierdere, concomitent cu restructurarea și transformarea lor. Elaborarea unui sistem financiar viabil, a instituțiilor de credit și de asigurare care ar satisface necesitățile sectorului agrar de creditare pe termen scurt, mediu și lung, accentul specific punându-se pe cerințele de creditare și asigurare ale întreprinderilor private nou-apărute. Pentru crearea unui mediu economic și financiar benefic, pentru determinarea creșterii stimulentele de stabilire a regulilor economiei de piață, și pentru satisfacerea acestui obiectiv, în sectorul agrar și în instituțiile financiare rurale ar trebui aplicate următoarele principii de bază:

- Introducerea disciplinei financiare stricte și procedurilor de falimentare a gospodăriilor colective și întreprinderilor care sunt în pierdere, precum și stimulentele pentru transformarea și restructurarea lor.
- Abolirea creditelor preferențiale și a subsidiilor pentru gospodăriile colective mari, întreprinderile de prelucrare și comerciale care au fost în proprietatea statului. Revizuirea programului cheltuielilor publice și asigurarea faptului, ca tranzacțiile în agricultură și în sectorul alimentar să fie transparente și contra unor costuri minimale.
- Elaborarea creditelor ne-subsvenționate și sistemului financiar rural, orientat spre necesitățile extinderii rapide a bazei clientelei ale întreprinderilor private nou-create, a marketingului ne-statal și a serviciilor pe piață.
- Stabilirea condițiilor de creditare la rate comerciale (de piață), potrivit condițiilor de amanetare și / sau în baza garanțiilor eficiente.
- Aplicarea sancțiunilor eficiente asupra împrumutaților în cazurile ne-rambursării creditelor.
- Sistemul ar trebui să încurajeze acumularea economiilor în sectorul rural.

Acțiunile politicii pe termen scurt

Îmbunătățirea disciplinei financiare, eliminarea subsidiilor pentru gospodăriile colective mari și fostele monopoluri ex-sovietice, intensificarea creditării de către băncile comerciale a întreprinderilor private nou-create:

- analiza și consolidarea legislației și a procedurilor de reglementare cu privire la faliment;
- aplicarea fermă a legii cu privire la faliment și procedurile falimentului;
- abolirea moratorului datoriiilor și a concesiilor garanțiilor guvernamentale acordate gospodăriilor colective, întreprinderilor de prelucrare și comerciale falimentare;
- încurajarea acceptării de către proprietari a măsurii de falimentare, ceea ce nu echivalează cu procedurile de lichidare, și a altor opțiuni de transformare, restructurare și vindere a gospodăriilor colective și întreprinderilor falimentare;
- furnizarea liniilor de creditare cu destinație specială, finanțate din exterior, unor bănci comerciale selectate;
- definirea unor condiții și termeni de creditare, care ar consolida structura capitalurilor băncilor, fără careva restricții asupra sumelor solicitate din partea fermierilor;
- dezvoltarea capacităților băncilor comerciale pentru evaluarea creditelor și supravegherea lor, precum și aprofundarea înțelegerii piețelor de gaj și de marfă;
- susținerea financiară a proiectelor economice viabile și a gospodăriilor colective în agricultură, a prelucrării și comercializării prin intermediul liniilor de creditare interne și externe;
- elaborarea altor mecanisme de recepționare și stabilirea serviciilor de creditare cooperatiste pentru complementarea canalelor de creditare comercială din partea băncilor pentru susținerea gospodăriilor private nou-create, a întreprinderilor mici și medii în localitățile rurale, și a furnizorilor de mașini agricole și servicii de deservire;
- dezvoltarea sistemului de asigurări în sectorul rural și a formelor de proprietate cum sunt: roada, șeptelul și alte valori ale întreprinderilor agricole.

Acțiunile pe termen mediu și lung

- Ridicarea disciplinei financiare și promovarea stimulentele economice prin concurență.
- Încurajarea extinderii rețelei băncilor comerciale în localitățile rurale, ca mijloc de îmbunătățire a accesului la credite comerciale, prin alocarea unor linii de credit externe destinate băncilor selectate și acordarea asistenței în pregătirea specialiștilor chemați să asigure evaluarea creditelor destinate noilor fermieri particulari.

- Însușirea temeinică de către noii fermieri, a necesității și condițiilor de creditare, pentru implementarea unor programe economice viabile.
- Îmbunătățirea cadrului legislativ cu privire la gaj în sectorul agrar, cum ar fi: pământul, roada și alte venituri ale întreprinderilor agricole.
- Elaborarea programelor de sporire a volumului economiilor la nivelul satelor și în domeniul asigurărilor.

Crearea capacităților instituționale și umane

Deși Guvernul Moldovei a depus eforturi pentru a se retrage din procesul de planificare centralizată a economiei naționale în vederea reducerii cheltuielilor administrative, asumându-și rolul de facilitator, în acest proces rezultatele obținute sunt foarte mici, iar posibilitățile sale foarte limitate. Sectorul agrar este condus de Ministerul Agriculturii și Alimentației (MAA), prin intermediul oficiilor sale regionale și raionale. MAA a redus parțial personalul, dar a păstrat pe larg structura departamentală, instituțiile tehnice și de cercetări și forma de organizare similară cu cea din economia planificată centralizat. Sunt necesare reorientarea instituțională considerabilă și crearea capacităților umane, pentru adaptarea capacităților culturale umane și instituționale la cerințele dezvoltării economiei de piață pe baza competitivității, antreprenoriatului și creării întreprinderilor agricole particulare; monitorizarea, în loc de dirijare directivă, a progresului agrar sectoral, și formularea politicii sectorale esențiale.

Obiectivele politicii

Consolidarea Guvernului, în particular a structurii instituționale și a capacității umane a MAA, la nivelurile organizatoric, tehnic și tehnologic, pentru implementarea efectivă a Strategiei de Dezvoltare Durabilă a Agriculturii și Securității Alimentare. Restructurarea și raționalizarea cercetărilor în agricultură, extinderea infrastructurii pieței și informației furnizate de pe piață.

Acțiunile politicii pe termen scurt

- Crearea unui mediu favorabil sau încurajator pentru dezvoltarea generației a agriculturii și a întreprinderilor private pe baza unor costuri mici ale tranzacțiilor.
- Înlăturarea MAA din activitatea directă de producere și activitățile comerciale instituționale, și încheierea reorganizării MAA.
- Crearea capacităților umane și de instruire ale personalului MAA, în conformitate cu economia de piață.
- Îmbunătățirea informațiilor de piață, baza de date și dezvoltarea capacității MAA de a monitoriza politica agrară în conformitate cu politica economică a țării.
- Restructurarea sferei de cercetări în agricultură, extinderea și dezvoltarea potențialelor de cercetare-dezvoltare, pentru a fi mai puțin costisitoare dar mai eficiente și de a atinge un consens cu privire la cheltuielile sociale ale angajării excesive în cadrul muncii prin restructurarea activităților de cercetare-dezvoltare. Dezvoltarea finanțării sectorului privat și participarea în activitățile de cercetare-dezvoltare în sectorul agrar.
- Analiza, revizuirea și introducerea legii și a cadrului de reglementare asupra protecției mediului ambiant și a standardelor calității alimentației și de control asupra sănătății sectorului veterinar și al plantelor, în conformitate cu cerințele piețelor internaționale dezvoltate.
- Stabilirea sistemului de inspectare și certificare în agricultură.

Acțiunile politicii pe termen mediu și lung

- Consolidarea rolului de promotor al politicii de reglementare a MAA în cadrul structurii Guvernului.
- Analiza și revizuirea desemnării sarcinilor între MAA reformat și agențiile și organele guvernamentale.

Prelucrarea produselor alimentare și investițiile externe directe

Rolul statului pe piețele principale de produse alimentare a fost mare (de ex., în sectorul creșterii cerealelor și producerii lactatelor). Fostele monopoluri de stat deseori au fost transformate în unități private. Privatizarea sferei de prelucrare a produselor alimentare aproape că nu a atras careva capital, experiență sau produse noi. Capacitățile excesive de producție și tehnologiile uzate moral, dar și problema guvernării corporative și administrării incorecte a întreprinderilor se mai păstrează. Lipsesc substanțial mijloacele financiare pentru investițiile necesare. Sunt posibilități mari în îmbunătățirea calității produselor și creșterea eficienței agriculturii și a sectorului privat în direcția necesităților piețelor competitive internă și externă, prin îmbunătățirea comercializării produselor agrare și alimentare și prin beneficiile potențiale de la investițiile externe directe.

Obiectivele politicii

Crearea unui sistem competitiv de marketing și de prelucrare a produselor alimentare, orientat spre îmbunătățirea eficienței sferei de prelucrare a produselor alimentare și marketing pe piețele internă și externă prin folosirea eficientă a potențialelor interne și atragerea investițiilor externe directe. Crearea oportunităților noi pentru fermieri de a vinde producția sub forma unei varietăți de produse prelucrate și produse autohtone diversificate pentru consumatori, la prețuri accesibile.

Acțiunile politicii pe termen scurt

- Încheierea procesului privatizării sectorului de prelucrare a produselor alimentare.
- Îmbunătățirea formelor de guvernare corporativă și de restructurare a întreprinderilor.
- Promovarea piețelor de capital și a pieței secundare de acțiuni.
- Crearea unui cadru legal atractiv și climat favorabil pentru investițiile externe directe ca mijloc de diversificare a producției și piețelor, și pentru a reduce riscul investițiilor în țară.
- Avansarea capacităților administrative ale colegiilor anti-monopoliste.

Acțiunile politicii pe termen lung și mediu

- Diversificarea producției și încurajarea creșterii pe baza exporturilor.
- Analiza și revizuirea cadrului legal și instituțional pentru întreprinderi și investiții pentru a îmbunătăți eficiența guvernării corporative și performanța întreprinderilor.

Serviciile de susținere a întreprinderilor și diversificarea economiei rurale

Ca și în țările dezvoltate, rolul agriculturii în economie va scădea pe măsură ce creșterea economică și datorită creșterii mai rapide a sferei activităților de prestări servicii private și celor ne-agrare. Agricultura și sectorul alimentar vor conduce redresarea economiei printr-un proces de creștere, bazată pe exporturi (de ex., produsele de horticultură și viticultură), pe termen scurt, și această dezvoltare va fi completată de alte activități care promovează dezvoltarea orientată spre export. Rolul agriculturii și al sectorului alimentar va continua să aibă importanță pentru economia Moldovei, cum ar fi de ex., în Noua Zeelandă, Olanda, Canada și Australia, dar este necesar de a obține rezultate substanțiale în eficiența agriculturii, în deosebi a eficienței sectorului de prelucrare a produselor alimentare. Serviciile pentru sectorul agrar au fost furnizate preponderent de gospodăriile colective, inclusiv serviciile de marketing, procurarea factorilor de producție, mecanizare, extindere a agriculturii și a celor de creditare. Sectorul de servicii, în deosebi a celui din localitățile rurale, este sub-dezvoltat. Strategia propune acordarea unei susțineri speciale prin asistență consultativă în formarea și operarea întreprinderilor de servicii și cooperativelor. Trebuie susținut transferul forțelor de muncă din agricultură către activitățile mai productive ne-agrare. Cererea forțelor de muncă în sectorul agrar va depinde de productivitatea întreprinderilor agricole cauzate de reforma funciei și restructurarea gospodăriilor agricole, și prin urmare de tehnologiile de producție în întreprinderile agricole nou-create.

Obiectivele politicii

Promovarea unei dezvoltări durabile a localităților rurale prin sporirea productivității și eficienței în agricultură, formarea serviciilor de susținere a întreprinderilor agricole, de îmbunătățire a calității în activitățile de sus în jos și viceversa, orientate spre cerințele conturării piețelor internă și externă. Diversificarea economiei rurale prin crearea locurilor noi de muncă și a veniturilor în sectorul ne-agrar și sfera serviciilor.

Acțiunile politicii pe termen scurt

- Promovarea creării grupurilor și asociațiilor de fermieri și susținerea formării cooperativelor de servicii în localitățile rurale și a întreprinderilor spre satisfacerea necesităților fermierilor noi. Îmbunătățirea accesului la factorii de producție și alte servicii rurale, serviciile de prelucrare și exportare a produselor agrare și alimentare.
- Susținerea întreprinderilor agricole și de prestare a serviciilor și încurajarea accesului la surse de finanțare cu credite ieftine pentru crearea oportunităților de a găsi locuri de muncă în afara întreprinderilor agricole. Susținerea proiectelor viabile noi de investiții în crearea locurilor de muncă în afara întreprinderilor agricole și promovarea creării posibilităților de organizare a activităților private (auto-angajare în muncă) în baza politicii fiscale favorabile din partea guvernului.
- Susținerea educației și a activităților de instruire, independente de fostele gospodării colective, pentru a încuraja avansarea mobilității, flexibilitatea și eficiența forțelor de muncă în localitățile rurale.

Acțiunile pe termen mediu și lung

- Analiza și acordarea asistenței consultative în formarea și operarea întreprinderilor de servicii și cooperativelor; susținerea rețelei de extindere rurală, asistență consultativă și agențiilor de ajutorare.
- Analiza și organizarea educației rurale și agricole sub responsabilitatea ministerelor pentru învățământ și cultură.
- Politica investițională și de investiții care ar încuraja dezvoltarea întreprinderilor medii și mijlocii din localitățile rurale.

Aspecte socio-economice ale agriculturii

Povara majoră a reformelor în Moldova a căzut pe sectoarele agrar și alimentar. Moldova a trecut printr-o perioadă a descreșterii consumului de produse alimentare din cauza declinului veniturilor reale ale menajurilor și creșterii prețurilor la produsele alimentare la nivelul comerțului cu amănuntul. Însă, majoritatea familiilor rurale reduc costul produselor alimentare prin producerea lor particulară. A existat o politică neclară a relațiilor dintre piață și măsurile sociale, care au avut efecte eficiente pe termen lung și asupra competitivității internaționale. În locul diminuării amestecului statului în economie, acesta a persistat, cauzând târăgănarea și schimbările structurale în economie și în deosebi în agricultură. Șomerii de la sate și fermierii mici sunt aproape sau mai jos de nivelul sărăciei, fără careva surse de venituri.

Obiectivele priorității

Selectarea priorităților în politica socială pentru eradicarea eficientă a sărăciei și crearea oportunităților de generare a veniturilor suplimentare în localitățile rurale. Este necesar să se facă o distincție clară între rolul politicii sociale și celei agricole. Politica agrară va promova dezvoltarea întreprinderilor agricole mici (familiale, societăți cu răspundere limitată) pentru extinderea exporturilor producției, horticulurii de mare valoare și produselor de viticultură, va genera venituri suplimentare în localitățile rurale. Acest fapt va cere dezvoltarea unui șir de servicii de susținere pentru îmbunătățirea viabilității întreprinderilor agricole mici. Măsurile sociale vor ține de responsabilitatea ministerelor responsabile de bunăstarea socială.

Acțiunile politicii pe termen scurt

- Implementarea compensațiilor în bani, selective și cu destinație specială, și a măsurilor de eradicare a sărăciei, destinate segmentelor cel mai puțin privilegiate ale populației rurale.
- Încurajarea măsurilor de îmbunătățire a funcțiilor pieței forțelor de muncă (de ex., a educației la locurile de muncă), susținerea creării locurilor de muncă particulare și acordarea asistenței în administrarea marketingului și a întreprinderilor rurale.

Acțiunile pe termene mediu și lung

- Măsuri de monitorizare a grupurilor vulnerabile.
Eradicarea sărăciei prin creșterea economică și generarea veniturilor.

Matrice: politica agrară

<i>Domenii</i>	<i>Obiective</i>	<i>Acțiuni pe termen scurt</i>	<i>Acțiuni pe termen scurt</i>
Proprietatea funciară și restructura-rea agriculturii	Privatizarea completă a pământului în proprietate de stat și colectivă și a bunurilor agricole ne-funciare	- A permite ieșirea reală a țăranilor din fostele colhozuri și sovhozuri. - A stabili legi transparente asupra pământului și bunurilor ne-funciare. - Crearea cadrului juridic în domeniul proprietății funciare și a pieței funciare. - Promovarea restructurării actualelor gospodării agricole în structuri mai viabile. - Perfecționarea gestiunii sistemelor de alimentare cu apă.	- Privatizarea completă a terenurilor agricole și bunurilor ne-funciare ale fostelor colhozuri și sovhozuri. - Completarea cadastrului funciar. - Pregătirea metodelor pentru consolidarea pământului. - Promovarea politicilor de nediscriminare între diferite tipuri de întreprinderi agricole. - Crearea Asociațiilor de gestiune a apelor pentru deservirea sistemelor de irigare comune în perioada de după reforma funciară și restructurarea gospodăriilor agricole.
Politica comercială, de prețuri, de marketing și de concurență	Negocierea condițiilor de aderare la OMC ca bază pentru viitoarea politică comercială și de formare a prețurilor. Suținerea competitivității exporturilor de produse agro-alimentare pentru exploatarea avantajelor comparative principale a țării.	- Păstrarea taxelor de import la un nivel scăzut și promovarea unei politici a ratei de schimb adecvate. - Încurajarea rețelelor de marketing alternative pentru fermieri. - Revederea prevederilor cadrului legal și reglementatoriu pentru funcționarea piețelor și încurajarea competiției (e.g. legea cu privire la concurență, protecția prevederilor contractuale). - Elaborarea unui mecanism de promovare a exporturilor de produse agricole și alimentare.	- Încurajarea integrării în economia mondială - Consolidarea sistemului de furnizare a informației de pe piață, dezvoltarea departamentului de analiză a politicii de formare a prețurilor și politicii comerciale a MAA. - Trecerea la utilizarea prețurilor de export/import și a celor de pe piața mondială ca bază a politicii de formare a prețurilor și celei comerciale. - Semnarea unui Acord de asociere la Uniunea Europeană
Finanțarea rurală	Crearea unui mediu economic și financiar sănătos și, ca urmare, întărirea disciplinei financiare în zonele rurale și dezvoltarea unui sistem viabil de instituții financiare, creditare și de asigurare pentru satisfacerea necesităților sectorului agricol în credite pe termen scurt, mediu și lung.	- Asigurarea aplicării legii falimentului și a procedurilor de falimentare. - Crearea unui sistem nedistorsionat de finanțare rurală pentru a pune la dispoziția fermierilor, întreprinderilor alimentare și comercianților împrumuturi ne-subvenționate. - A asigura disponibilitatea creditelor pe bază de colateral pentru a păstra costul redus al creditelor în agricultură. - Lărgirea finanțării fermierilor (pentru capital circulant și investiții) și a întreprinderilor agricole (e.g. pentru furnizorii de materii prime, întreprinderile de producție, depozitare și desfacere) pe principiile economiei de piață. - Creșterea capacității băncilor de a atrage economiile populației și a ofertei de împrumuturi întreprinderilor rurale de producție, procesare și desfacere viabile. - Aplicarea practicii de colateral (gaj) și altor garanții sigure pentru împrumuturi.	- Întărirea disciplinei financiare - Încurajarea extinderii rețelei de bănci comerciale în zonele rurale. - Perfecționarea cadrului legislativ pentru colateral în agricultură, inclusiv pământul, roada și alte bunuri. - Dezvoltarea programelor de economii, creditare și asigurare la nivelul comunelor. - Înlesnirea intrării pe piață a băncilor străine.

ANEXA B. STRATEGIA DE DEZVOLTARE DURABILĂ
A AGRICULTURII ȘI SECURITATE ALIMENTARĂ

		- Dezvoltarea sistemului de asigurări în zonele rurale.	
Creșterea potențialului uman și instituțional	Întărirea capacității statului în rol de susținător al agriculturii și raționalizare cercetărilor în domeniul agriculturii, infrastructurii de piață și a sistemului de furnizare de informații.	- Retragerea MAA din activitățile directe de producție și comerț - Pregătirea și perfecționarea cadrelor MAA în conformitate cu cerințele economiei de piață. - Îmbunătățirea sistemului de colectare a informațiilor de piață și consolidarea capacității MAA de monitorizare a implementării politicii agrare. - Crearea și consolidarea unui mediu propice dezvoltării comerțului și a businessului privat. - Restructurarea serviciilor de cercetare / dezvoltare în agricultură. - Întărirea sistemelor de protecție a mediului și standardelor de calitate a alimentației, sistemului de certificare veterinară și de control al sănătății plantelor.	- Întărirea rolului MAA în calitate de organ reglementatoriu și de susținere a agriculturii. - Raționalizare divizării funcțiilor între MAA și alte agenții și departamente de stat.
Industria alimentară și investițiile străine directe (ISD)	Crearea unui sistem competitiv de producere și marketing în industria alimentară	- Definitivarea privatizării industriei alimentare - Consolidarea pieței de capital și de acțiuni - Ameliorarea guvernării corporative și restructurarea întreprinderilor. - Atragerea ISD ca sursă de capital, experiență și noi piețe - Consolidarea administrativă a oficiilor anti-monopol.	- Diversificarea producției, îmbunătățirea calității, creșterea competitivității și încurajarea creșterii axate pe export. - Crearea unui cadru legal și instituțional favorabil pentru activitatea companiilor și pentru investiții, pentru ameliorarea eficienței guvernării corporative și performanțele companiei.
Diversificarea economiei rurale și dezvoltarea serviciilor de susținere a întreprinderilor agricole	Promovarea dezvoltării durabile a zonelor rurale prin stimularea productivității și eficienței în agricultură, crearea serviciilor de susținere a întreprinderilor agricole și diversificarea economiei rurale.	- Susținerea asociațiilor de fermieri - Susținerea înființării cooperativelor și întreprinderilor de deservire rurale în întâmpinarea necesităților fermelor private nou-înființate. - Susținerea de noi proiecte investiționale pentru crearea de locuri de muncă în sectorul non-agricol. - Susținerea învățământului și instruirii pentru a încuraja mobilitatea, flexibilitatea și eficiența forței de muncă în zonele rurale.	- Crearea unei rețele de dezvoltare rurală, consultanță și ajutorare. - Organizarea educației rurale și agricole. - Elaborarea unei politici investiționale și fiscale de natură să încurajeze businessul mic și mijlociu în zonele rurale.
Aspecte socio-economice ale agriculturii	Fixarea priorităților în lupta cu sărăcia și crearea oportunităților pentru obținerea de venituri suplimentare în zonele rurale.	- Implementarea sistemului selectiv de compensări bănești și de măsuri de combatere a sărăciei pentru segmentele cele mai vulnerabile ale populației rurale. - Adoptarea de măsuri capabile să amelioreze funcționarea pieței forței de muncă. - Susținerea autoangajării și asistența în domeniul marketingului, managementului întreprinderilor agricole colective și private.	- Monitorizarea implementării măsurilor de protecție socială. - Combaterea sărăciei prin stimularea creșterii economice și sporirea veniturilor.

Tabel A1: Raportul - costul de producție / prețul producătorului - în agricultura Moldovei (*)

	1994	1995	1996
Grâu**	-61	-50	-23
Porumb**	41	24	-15
Floarea-soarelui	-44	-36	-13
Sfeclă d zahăr	41	-19	-9
Cartofi	-24	41	163
Struguri	-9	-0	-9
Lapte	38	66	64
Carne de vită	73	175	183
Carne de porc	25	41	31
Carne de oaie	58	99	188
Carne de găină	-4	6	-9
Ouă	8	14	3

* Unde (-) arată cu câte puncte procentuale costurile de producție sunt mai mici decât prețul domestic, și invers - pentru (+). Pentru transformarea prețurilor pe unitate a greutateii de carne vie în carcase s-au folosit următorii coeficienți: 0,56 pentru bovine, 0,72 pentru porcine, 0,6 pentru ovine și 0,74 pentru carnea de pasăre.

* Prețul grăunțoaselor este cel domestic.

Sursă: Estimările autorului bazate pe date din "Anuarul statistic al Republicii Moldova. 1996", Departamentul statisticii al Republicii Moldova, Chișinău, 1997.

În baza rezultatelor prezentate în tabelul A1 pot fi făcute următoarele observații:

- Cu excepția grâului, florii-soarelui, strugurilor și parțial pentru sfecla de zahăr și carnea de găină, costurile de producție în agricultură s-au dovedit a fi mai înalte decât prețurile producătorilor domestici.
- Costul de producție a cărnii de vită depășește de două ori prețurile producătorilor interni. mai mult ca atât, costul de producție a laptei, cărnii de porc, a ouălor și mai ales cărnii de oaie depășesc cu mult prețurile producătorilor domestici.
- Costurile de producție sunt comparativ mai scăzute în sectoarele cu muncă intensivă (e.g. struguri) și comparativ mai ridicate pentru produsele bazate ori pe întrebuintarea largă a produselor chimice (e.g. cartofi), ori pe folosirea intensivă a electricității și hrăni concentrate cum este creșterea șeptelului.
- Prețurile producătorului pentru lapte și carne s-au aflat în scădere din cauza reducerii drastice a consumului intern și a exporturilor.

Tabel A2. Prețuri f.o.b. în agricultura Moldovei (+)

	1994	1995	1996
Grâu**	-64*	-43	-31
Porumb**	-76*	-58*	-65
Floarea-soarelui	-49	-51	-47
Zahăr	-59	-30	-31
Lapte	-91	-47	-41
Carne de vită	-44	-55	-56
Carne de porc	-42	-39	-33
Carne de oaie	-33	-56	-46
Carne de găină	-73	-40	-33
Ouă	-4	-27	-6

+ Unde minus (-) arată cu câte puncte procentuale prețul producătorului a fost mai jos de prețul f.o.b. de export, și invers - pentru (+).

* Prețurile c.i.f. de import.

** Prețul grăunțoaselor este cel domestic.

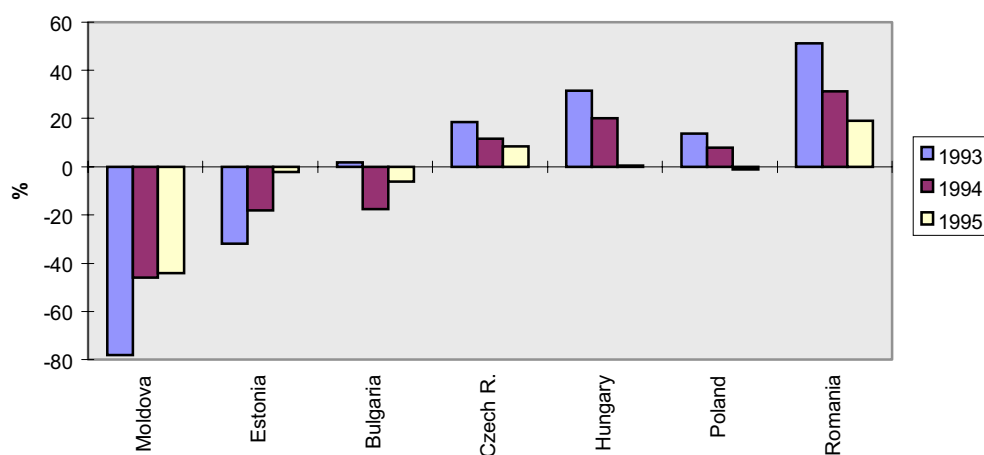
Sursă: Estimările autorului bazate pe date din "Anuarul statistic al Republicii Moldova. 1996", Departamentul statisticii al Republicii Moldova, Chișinău, 1997.

În baza rezultatelor prezentate în tabelul A2 pot fi făcute următoarele observații:

- Moldova este exportator net al majorității produselor agro-alimentare analizate și prin urmare prețurile f.o.b. de export sunt relevante pentru comparare cu prețurile domestice.

- Prețurile producătorilor agricoli au explodat în prima etapă a tranziției, e.g. în 1994 ele constituiau doar o jumătate din prețurile f.o.b. de export, iar în unele cazuri (e.g. la lapte, porumb și carne de găină), ele se situau la un nivel de 73 puncte procentuale sub nivelul prețurilor f.o.b de export.
- Se observă costuri ridicate de transportare, depozitare și desfacere de rând cu marje înalte de profit ale operațiilor intermediare și export. Astfel, Moldova poate exploata avantajul său comparativ în exportul produselor agro-alimentare, dar succesul va depinde atât de creșterea eficienței agriculturii, cât și de orientarea și viteza de ameliorare a calității produselor, a ambalajului și livrarea rapidă în rezultatul prelucrării, marketingului și transportării mai eficiente.
- Ponderea producătorilor agricoli în prețurile de export f.o.b. a crescut treptat din 1994, dar ea variază între diferite categorii de mărfuri. Totuși, în mediu ea rămâne cu 30 puncte procentuale sub prețurile f.o.b de export.
- Pentru a defini exact prețurile f.o.b. de export ale produselor agricole moldovenești este necesară o analiză mai minuțioasă. Din acest motiv, se recomandă de a crea în Cadrul MAA o secție specială pentru analiza pieței agricole, sistemului de colectare a informațiilor asupra prețurilor și comerțului pentru a pune la dispoziție factorilor de decizie ultimele informații cu privire la evoluțiile pieței, prețurilor și a comerțului pe piața internă și internațională.

Figura A1. Ratele medii nominale de protecție (*)

Media comună pentru nouă grupuri de mărfuri: grâu, porumb, secară, semințe de rapiță și de floarea-soarelui, sfeclă de zahăr, lapte, carne de vită, de vițel, de porc și de găină.

() Surse: Estimările autorului și lucrarea - Bojnec, Swinnen (1997) "Distorsiunea prețurilor agricole în Europa centrală și de est", Politica alimentară, 22(4):289-306.*

Figura A1 indică următoarele:

- Prețurile produselor agricole sunt mult mai mici față de nivelul prețurilor mondiale în UE (luând ca referință unică prețul la frontieră).
- Prețurile producătorilor din Moldova au înregistrat o cădere dramatică în anii '90; în 1993, în 1993 ele erau cu aproape 80 puncte procentuale sub prețurile de la frontiera UE.
- Scăderea prețurilor la producătorii agricoli din Moldova a fost mai pronunțată decât în orice altă țară din estul Europei.
- Prețurile la producător au crescut ușor după 1993.
- Diferența de prețuri la producția agricolă dintre Moldova și alte țări din Europa centrală și de Est pot fi cauzate și de diferența de calitate, mai ales la produsele animaliere. Totuși, cauza principală în scăderea prețurilor producătorilor agricoli în Moldova trebuie considerată scăderea cererii interne și externe.

- Astfel, îmbunătățirea calității și demonopolizarea în economie pot fi cele mai efective instrumente în ridicarea competitivității produselor agro-alimentare moldovenești pe piețele internaționale.

Tabel A3. Structura proprietății asupra pământului în agricultură (% din terenurile agricole)

	Structura proprietății funciare			
	1990		1996	
	000 ha	%	000 ha	%
Întreprinderi agricole de stat	692.9	27.0	26.4	1.0
Alte terenuri în posesia statului	136.0	5.3	67.9	2.7
Fondul de rezervă	0	0	347.7	13.6
Colhozuri	1,524.2	59.4	590.7	23.1
Noi cooperative agricole	0	0	993.3	38.9
Asociații de fermieri	0	0	70.9	2.8
Fermieri	0	0	121.5	4.8
Loturi în proprietate auxiliară personală	212.9	8.3	337.1	13.2
Total	2,566.0	100.0	2,555.5	100.0

Sursă: Agenția pentru Restructurare a agriculturii (ARA).

S-au făcut mai multe eforturi de a schimba relațiile de proprietate în Moldova (tabelul A3). În rezultat, ponderea terenurilor în proprietatea întreprinderilor de stat și a fostelor gospodării colective (colhozuri) a scăzut, iar cota pământului în proprietate privată și individuală a crescut.

Numărul întreprinderilor agricole și a gospodăriilor individuale a crescut din 1994, pe când numărul întreprinderilor de stat și a gospodăriilor colective a scăzut.

Majoritatea terenurilor agricole însă au fost doar formal transferate în proprietate privată, fără a se solda cu o proprietate privată reală asupra pământului. Multe foste întreprinderi de stat sau gospodării agricole colective și-au schimbat doar numele, fără o restructurare substanțială, schimbarea guvernării corporative și a modului de funcționare. Totuși, circa 18% din terenurile agricole sunt cultivate în sectorul particular: întreprinderi agricole individuale și loturi auxiliare.

Întreprinderile agricole particulare au o productivitate mai înaltă față de întreprinderile de stat și vechile gospodării colective. Din acest motiv, ponderea sectorului privat în producția totală este mai mare decât cota sa în proprietatea pământului.

Întreprinderile agricole private s-au dovedit a fi mai importante în sectoare de muncă intensive, ca cerealele, leguminoasele, creșterea cartofilor, legumicultura decât în culturile industriale și furajere (tabel A4)

Tabel A4. Structura terenurilor agricole după tipul de gospodărire în 1996.

	Grăunțoase și leguminoase		Culturi industriale		Cartofi și legume		Culturi furajere		Total suprafețe cultivate	
	000 ha	%	000 ha	%	000 ha	%	000 ha	%	000 ha	%
Întreprinderi agricole colective	653.8	71.8	311.8	93.3	48.3	34.2	337.5	96.1	1,351.4	77.8
Loturi auxiliare	185.2	20.3	2.5	0.7	89.0	63.0	10.4	3.0	287.1	16.5
Întreprinderi agricole individuale	72.0	7.9	20.0	6.0	3.9	2.8	3.2	0.9	99.1	5.7
Total	911.0	100.0	334.3	100.0	141.2	100.0	351.1	100.0	1,737.6	100.0

Sursă: Agenția pentru Restructurarea Agriculturii (ARA).